

Lublin, 4.11.2017 r.

Dr hab. Krzysztof Latawiec, prof. nadzw.
Instytut Historii
Wydział Humanistyczny
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

**Recenzja pracy doktorskiej Pani mgr Katarzyny Cedro-Abramczyk
pt. *Julian Ochorowicz (1850-1917). Działalność społeczna i naukowa,*
Kielce 2017, ss. 203.**

Między powstaniem styczniowym a wybuchem I wojny światowej na ziemiach Królestwa Polskiego miało miejsce wiele interesujących procesów historycznych. W dobie niewoli narodowej, nasilonej rasyfikacji i ograniczania swobód obywatelskich mieszkańców Królestwa Polskiego, miał miejsce jednak rozwój myśli politycznej, myśli społecznej, kultury, jak i badań naukowych. Epoka ta wniosła do polskiego dziedzictwa narodowego nowe utwory literackie, dzieła sztuki czy też odkrycia naukowe. To właśnie w warunkach braku niepodległego państwa polskiego działali tacy twórcy jak: Henryk Sienkiewicz, Aleksander Głowacki, Eliza Orzeszkowa czy Maria Konopnicka. Są to osoby znane i kojarzone z literaturą i rozwojem myśli pozytywistycznej. Należy zaznaczyć, że wciąż wielu twórców związanych z tą epoką pozostaje w cieniu wymienionych osób. Niekiedy zapomniani, niesprawiedliwie pomijani, krytykowani i niedoceniani zostali zepchnięci poza szerszą uwagę dziejopisarzy czy literaturoznawców. Aktywność tych osób zasługuje jednak na przypomnienie. Jednym z nich jest osoba Juliana Ochorowicza – ekscentrycznej osoby posiadającej wszechstronne zdolności i udzielającej się w zakresie filozofii, etyki, psychologii, psychologii czy elektrotechniki.

Dobrze więc się stało, że osoba Juliana Ochorowicza znalazła w końcu swojego badacza. Pani mgr Katarzyna Cedro-Abramczyk podjęła się tego wyzwania. Postawiła

sobie za cel przybliżenie sylwetki J. Ochorowicza – człowieka wszechstronnie uzdolnionego, który pozostawił po sobie bogatą twórczość odnoszącą się do różnych dziedzin nauki. Zdecydowała się na przedstawienie człowieka wybitnego można powiedzieć przerastającego ówczesnie mu współczesnych, trudnego do zasufladkowania i parającego się różnymi zainteresowaniami.

Na uznanie zasługuje wybór tego tematu badawczego. Muszę przyznać, że wysoko oceniam fakt wyboru takiego tematu badań. Zagadnienie to nie zostało jeszcze dokładnie opracowane w naszej historiografii. Sama doktorantka umotywowała swoją decyzję wyboru tematu, podkreślając, że dostępna literatura przedmiotu jest skromna i w dużym stopniu posiada charakter przyczynkarski. Autorka postawiła sobie za cel uzupełnienie istniejącej luki badawczej oraz napisanie pełnej biografii J. Ochorowicza.

Przyjęte ramy czasowe pracy pani K. Cedro-Abramczyk nie budzą zastrzeżeń. Jak ma to miejsce w typowych biografiach cezurę początkową jest data przyjścia na świat J. Ochorowicza, zaś końcową stanowi data jego śmierci w 1917 r. Oczywiście, jak najbardziej uzasadnione było poruszenie niektórych kwestii rodzinnych związanych z J. Ochorowiczem mających miejsce przed 1850 r.

Praca posiada układ chronologiczny. Składa się z sześciu rozdziałów. Poszczególne etapy narracji wyznaczają ważne i przełomowe wydarzenia związane z życiem J. Ochorowicza.

W rozdziale pierwszym dysertacji, doktorantka przedstawiła sylwetkę J. Ochorowicza w latach 1850-1874. Dokonała w nim analizy dzieciństwa swojego bohatera oraz jego edukacji w placówkach szkolnictwa średniego i wyższego do chwili uzyskania stopnia doktora psychologii na Uniwersytecie w Lipsku.

Rozdział drugi przedstawia okres w latach 1875-1882, a więc czas spędzony na stanowisku wykładowcy Uniwersytetu Lwowskiego. Okres ten przyniósł pierwsze efekty jego działalności naukowo-badawczej, z którymi autorka zaznajamia potencjalnego czytelnika.

Kolejna część została poświęcona okresowi lat 1882-1892. Jak sama autorka zaznaczyła był to najbardziej owocny okres jego aktywności. Spędzony na emigracji we Francji, gdzie swoimi zainteresowaniami z dziedziny psychologii przyciągnął uwagę wielu ówczesnych lekarzy i psychologów francuskich.

Rozdział czwarty dysertacji przedstawia pobyt i działalność J. Ochorowicza w Warszawie w latach 1891-1901. Był to czas kontynuacji jego badań nad hipnozą. Schyłek XIX w. przyniósł także jego wzmożoną działalność społeczną a szczególnie charytatywną.

Piąty rozdział pracy, K. Cedro-Abramczyk poświęciła przedstawieniu działalności J. Ochorowicza w czasie pobytu w Wiśle na terytorium austro-węgierskiej Galicji. Bohater recenzowanej dysertacji zajmował się wtedy prowadzeniem dalszych badań nad hipnozą. Efekty prac J. Ochorowicza spotkały się z dużym zainteresowaniem, jak i wywołały wiele kontrowersji.

Ostatni rozdział pracy doktorskiej został poświęcony działalności J. Ochorowicza w latach 1912-1917. Autorka słusznie zaznaczyła, że był to schyłkowy etap jego aktywności, stanowiący podsumowanie wieloletniej działalności naukowo-badawczej. Zaowocował on opublikowaniem przez Ochorowicza kilku publikacji książkowych, które na trwałe wpisały się w dorobku polskiej filozofii, psychologii i pedagogiki.

Przechodząc do analizy podstawy materiałowej dysertacji Pani K. Cedro-Abramczyk, należy od razu wskazać na szereg walorów tej pracy. Mając do dyspozycji jedynie kilka prac o charakterze przyczynkarskim została zmuszona do odnalezienia odpowiednich materiałów źródłowych. Należy dodać, że w pełni zrealizowała postawione przed sobą zadanie odszukania i wykorzystania odpowiednich źródeł niezbędnych do przedstawienia biografii J. Ochorowicza. Autorkę cechowała przy tym olbrzymia dociekliwość badawcza. Dotarła do wcześniej nie publikowanych materiałów źródłowych powstałych w wyniku działalności samego bohatera rozprawy.

Przede wszystkim autorka w swoich dociekaniach oparła się o zgromadzony materiał źródłowy. Szeroki rezerwuar źródeł reprezentowany jest przez źródła rękopiśmienne pochodzące ze zbiorów Oddziału Rękopisów Biblioteki Narodowej w Warszawie, Oddziału Rękopisów Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, Oddziału Rękopisów Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego, Oddziału w Poznaniu Polskiej Akademii Nauk oraz archiwów państwowych w Warszawie i Lublinie.

Źródła rękopiśmienne uzyskane w wyżej wymienionych instytucjach zostały uzupełnione o źródła drukowane – opublikowane głównie w drugiej połowie XIX i na początku XX w. Bardzo cenne informacje doktorantka uzyskała z ówczesnych głównych periodyków prasowych wydawanych na terenie Królestwa Polskiego i Galicji oraz

fachowych periodykach naukowych (obcojęzycznych) publikujących osiągnięcia badawcze naukowców na przełomie XIX i XX stulecia.

Cenna dla przedstawienia pełnej biografii J. Ochorowicza okazała się analiza prac bohatera dysertacji. Autorka dotarła do jego wszystkich prac opublikowanych od drugiej połowy lat 60. XIX w. do chwili jego śmierci w 1917 r.

Należy zaznaczyć, że doktorantka w pełni wykazała się znajomością dotychczasowej literatury przedmiotu. Odnosiła się do tych publikacji, wielokrotnie przywołując je w przypisach. W prowadzonej narracji wszystkie pojawiające się fakty, wydarzenia, twierdzenia, sądy itp. są poświadczone odniesieniami do źródeł czy opracowań. Doktorantkę cechuje wnikliwość i krytycyzm badawczy. Stara się odpowiedzieć na szereg stawianych sobie pytań związanych z osobą J. Ochorowicza, co tylko świadczy o jej dojrzałości jako historyka.

Przedstawiona do recenzji praca doktorska K. Cedro-Abramczyk nie budzi większych zastrzeżeń pod względem merytorycznym, jak i technicznym. Została ona znacząco wzbogacona licznymi ilustracjami. Czasami w prowadzonej narracji zdarzają się pewne niewielkie niezrozumiałe fragmenty jak np. na stronie 26, gdzie autorka podaje, że J. Ochorowicz w 1866 r. podjął studia w Warszawskiej Szkole Głównej. Nasuwa się pytanie jak bohater dysertacji mógł podjąć studia wyższe bez uzyskanego egzaminu dojrzałości (na stronie 23 autorka podaje, że 16 czerwca 1868 r. po dwóch latach nauki uzyskał świadectwo dojrzałości w Gimnazjum Męskim w Lublinie)?

Niektóre postacie i periodyki prasowe (mniej znane), z którymi związana była osoba J. Ochorowicza, według mnie powinny zostać przybliżone w przypisach wyjaśniających. Pozwoliłyby one potencjalnym czytelnikom przybliżyć środowiska z jakimi bohater dysertacji współpracował.

Zdarzają się także drobne błędy natury technicznej typu: brak spacji, podwójna spacja czy literówki. Jednak nie wpływa to na ogólną bardzo dobrą ocenę technicznej strony pracy.

Wszelkie wskazane przeze mnie niedociągnięcia i mankamenty można wyeliminować podczas przygotowania do druku niniejszej pracy. Sama praca bowiem w pełni zasługuje na jej upowszechnienie drukiem.

Ponadto jestem w pełni przekonany tego, by doktorantka nie porzuciła swoich zainteresowań J. Ochorowiczem i podjęła się w przyszłości naukowego opracowania

źródeł rękopiśmiennych (korespondencji, dzienników) powstałych w wyniku działalności bohatera jej rozprawy doktorskiej.

Oczywiście pojawiające się nieliczne uwagi nie rzutują na wysoką ocenę pracy K. Cedro-Abramczyk. Przedstawiona do recenzji dysertacja jest na bardzo wysokim poziomie naukowym. Stwierdzam, że praca mgr Katarzyny Cedro-Abramczyk pt. *Julian Ochorowicz (1850-1917). Działalność społeczna i naukowa* w pełni odpowiada wymaganiom stawianym rozprawom doktorskim i daje podstawę do dopuszczenia autorki dysertacji do kolejnych etapów przewodu doktorskiego.

Michał Sobczak

